

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

3.1 รูปแบบการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา (phenomenological research) เก็บข้อมูลในประชากรตัวอย่าง โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และสังเกตสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาผลกระทบทางสุขภาพจากโครงการถนนคนเดินท่าแพต่อประชาชนที่อาศัยบริเวณถนนท่าแพ และถนนข้างคานา ทั้ง 4 มิติตามกระบวนการทัศนสุขภาพ ได้แก่ มิติทางกาย มิติทางจิตใจ มิติทางสังคม และมิติทางปัญญา

3.2 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะผู้ที่อาศัย และ/หรือประกอบการค้า รวมทั้งพระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณถนนท่าแพ ถนนท่าแพซอย 1 - 6 ถนนข้างม่อย ซอย 2 - 3 ถนนข้างม่อยเก่า และถนนข้างคานา ตั้งแต่แยกอุปลุด - วัดศรีดอนไชย ทำการศึกษาระหว่างเดือน เมษายน - กรกฎาคม 2546

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ผู้ที่อยู่อาศัย และ/หรือประกอบการค้า รวมทั้งพระสงฆ์ที่อาศัยบริเวณถนนท่าแพทั้งสองข้าง รวมทั้งถนนในซอยต่างๆ และถนนข้างคานา โดยกำหนดพื้นที่ในการเก็บข้อมูลผู้ที่อยู่อาศัยเป็น 11 กลุ่มดังนี้

- ถนนท่าแพ (แยกอุปลุด - ลานประตูท่าแพ)
- ถนนท่าแพซอย 1
- ถนนท่าแพซอย 2
- ถนนท่าแพซอย 3
- ถนนท่าแพซอย 4
- ถนนข้างคานา (แยกอุปลุด - วัดศรีดอนไชย)
- ถนนข้างม่อยเก่า
- ถนนข้างม่อยซอย 2
- ถนนข้างม่อยซอย 3
- ถนนท่าแพซอย 5
- ถนนท่าแพซอย 6

บริเวณที่เลือกศึกษาอยู่ในและใกล้พื้นที่กิจกรรมโครงการถนนคนเดินท่าแพ ซึ่งได้แก่ ถนนท่าแพ เป็นบริเวณที่ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะประกอบการค้าประเภทสินค้า หัตถกรรม ร้านถ่ายรูป ร้านอาหาร มีบางส่วนที่เป็นร้านค้าปลีกย่อย ร้านค้าดังกล่าวจะเปิดกิจการทุกวัน นอกจากนี้บริเวณดังกล่าวยังมีวัดตั้งอยู่ 4 วัดคือ วัดเชตวัน วัดมหาวัน วัดแสนฝาง และวัดบุพพาราม สำหรับชอยแยกจากถนนท่าแพ คือ ถนนท่าแพชอย 1-6 ถนนข้างม่อยเก่า และถนนข้างม่อยชอย 2-3 เป็นบริเวณที่ผู้อยู่อาศัยต้องเปลี่ยนแปลงเส้นทางการสัญจรเข้าออกจากที่อยู่อาศัยเนื่องจากการปิดถนน ส่วนถนนข้างคลานเป็นบริเวณที่มียานพาหนะคับคั่ง เนื่องจากเป็นเส้นทางบังคับให้ต้องใช้เนื่องจากการปิดถนนท่าแพ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่ได้กำหนดไว้ในการศึกษารั้งนี้ โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างคือ จะต้องมีความอายุ 15 ปีขึ้นไป และมีความสมัครใจในการให้สัมภาษณ์ ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้ในระดับลึก และถือเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) จำนวน 19 ราย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่

- ตัวแทนของผู้อยู่อาศัย และ/หรือผู้ประกอบการในบริเวณถนนท่าแพ จำนวน 4 คน
- ตัวแทนพระสงฆ์ที่จำวัดในวัดบริเวณดังกล่าว จำนวน 3 รูป
- ตัวแทนกลุ่มผู้อยู่อาศัย และ/หรือผู้ประกอบการบริเวณ ถนนท่าแพชอย 1-6 ถนนข้างม่อยเก่า และถนนข้างม่อยชอย 2-3 จำนวน 5 คน
- ตัวแทนของผู้อยู่อาศัย และ/หรือผู้ประกอบการในบริเวณข้างคลาน ประมาณ 7 คน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องมือประกอบในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.4.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามแนวทางการสัมภาษณ์ ซึ่งใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้อยู่อาศัย และ/หรือผู้ประกอบการ และพระสงฆ์ที่อาศัยในพื้นที่ที่กำหนดไว้ในการศึกษารั้งนี้ โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด เกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพทั้ง 4 มิติ ซึ่งลักษณะคำถามจะครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และกรอบแนวคิดในการศึกษา

3.4.2 เครื่องบันทึกเสียงจำนวน 1 เครื่อง ใช้ในการบันทึกข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยขออนุญาตการบันทึกเทป จากผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการสัมภาษณ์

3.4.3 ม้วนเทปบันทึกเสียงจำนวน 20 ม้วน

3.5 การรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.5.1 ชั้นเตรียมการ

การเตรียมตัวผู้ศึกษาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้ศึกษาได้เตรียมตัวในด้านต่างๆ ดังนี้

1) เตรียมความรู้ด้านระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา โดยศึกษา แนวคิด และหลักการ ตลอดจน แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการเขียนรายงานเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุมลึกซึ้ง

2) การเตรียมความรู้เกี่ยวกับสถานที่ศึกษา โดยศึกษาลักษณะสภาพทั่วไป บริบท และความเป็นอยู่ของผู้ที่อาศัยบริเวณถนนท่าแพ และถนนช้างคลาน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) การเตรียมความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ แนวคิด วิธีการประเมินผลกระทบ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถาม และเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการถนนคนเดินท่าแพ

4) การสร้างแนวคำถามสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้สร้างจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ โดยตรวจสอบร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา

5) การเตรียมหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการจัดทำหนังสือจากคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อาศัย และ/ หรือประกอบการบริเวณถนนท่าแพ และถนนช้างคลาน เพื่อขออนุญาต และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.2 ชั้นดำเนินการ

1) ผู้ศึกษาได้สร้างสัมพันธภาพ กับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการแนะนำตัว และบอกถึงวัตถุประสงค์ในการศึกษา พร้อมทั้งขออนุญาตทำการบันทึกเทปก่อนการให้สัมภาษณ์ พร้อมทั้งให้ความมั่นใจว่าข้อความในเทปจะนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น

2) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาจะใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธีคือ

2.1) การสัมภาษณ์ (interview) ผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์เพื่อทำความเข้าใจถึงปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากโครงการถนนคนเดินท่าแพ และศึกษาถึงผลกระทบทางสุขภาพที่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมดังกล่าว วิธีการสัมภาษณ์ได้ผสมผสานเทคนิคการฟัง การสะท้อน การบรรยาย การกล่าวซ้ำ และการยกตัวอย่าง โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ ประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง ทั้งนี้จนกว่าข้อมูลที่ได้มีความอิ่มตัว (saturation of data) ซึ่งพิจารณาที่ความซ้ำๆ กันของข้อมูล หรือ ไม่มีข้อมูลใหม่ๆ เพิ่มจากเดิม

2.2) การสังเกต (observation) ผู้ศึกษาใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นบางส่วน (participant as observer) โดยสังเกตพฤติกรรม การแสดงออกของผู้ให้ข้อมูล และสังเกตสิ่งแวดล้อมของถนนท่าแพ และถนนข้างคานที่เกี่ยวข้อง

2.3) การบันทึกเทป (tape - record) ผู้ศึกษาทำการบันทึกเทปขณะทำการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครบถ้วนสมบูรณ์

3) การแปลข้อมูลรายวัน หลังทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักแล้ว ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาถอดเทป บันทึกเป็นข้อความเชิงบรรยาย และนำข้อมูลมาตรวจสอบโดยใช้การตรวจสอบสามเส้า (triangulation) โดยใช้วิธีการในการรวบรวมข้อมูลทั้งวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิธีการสังเกต และวิธีการค้นคว้าจากเอกสารควบคู่กัน

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยตัดแปลงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาของ แมทธิว บี. ไมล์ (Matthew B. Miles, 1994, pp. 10-12) ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในระหว่างเริ่มเก็บข้อมูล จากการสัมภาษณ์ และสังเกต (data collection period)

2) สรุปข้อมูล (data reduction) ภายหลังจากการสัมภาษณ์ โดยให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การศึกษา

3) นำข้อมูลที่สรุปได้มาอธิบายภาพรวมของปรากฏการณ์ที่ศึกษาภายใต้ คำบอกเล่าที่แท้จริงของผู้ให้ข้อมูล (data display)

4) สรุปเป็นโครงสร้างพื้นฐานของปรากฏการณ์ (conclusion/ verification) เพื่อให้ตรงกับปรากฏการณ์จริงภายใต้การศึกษา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3.7 สถานที่ที่ใช้ดำเนินการศึกษา

ถนนท่าแพ และถนนช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

3.8 ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา

ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง กรกฎาคม 2546

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved